

УДК 378(44)

Ольга Хміль, старший викладач кафедри романської філології та компаративістики
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ФРАНЦІЇ

У статті розглянуто шляхи здобування вищої освіти у Франції, структуру та організацію навчання у французьких університетах.

Ключові слова: вища освіта, університет, цикл навчання, диплом.

В статье рассмотрены пути получения высшего образования во Франции, структуру и организацию учебы во французских университетах.

Ключевые слова: высшее образование, университет, цикл учебы, диплом.

In the article the ways of receipt of higher education are considered in France, structure and organization of studies in the French universities.

Key words: higher education, university, cycle of studies, diploma.

Постановка проблеми та її актуальність. В умовах оновлення системи вищої освіти в Україні, активних пошуків ученими шляхів та засобів її модернізації та удосконалення, особливого значення набуває вивчення та використання зарубіжного досвіду, а також аналіз сучасного стану функціонування зарубіжної системи вищої освіти. Особливо уважно слід розглядати і вивчати досвід тих країн, які вже пройшли реформування в галузі вищої освіти. До таких країн слід віднести і Францію.

Франція має багатий досвід організації університетської освіти, який можна було б запозичити, зберігаючи при цьому національні традиції вищої освіти. Ретельне вивчення досвіду організації навчання та сучасного стану функціонування французьких університетів, аналіз форм і методів навчання допомогли б у виробленні нових підходів до організації навчання у вищих навчальних закладах України і підготовки фахівців міжнародного рівня, які зможуть посісти належне місце на сучасному ринку праці.

Мета статті. Дослідити і проаналізувати систему вищої освіти у Франції, шляхи здобування вищої освіти та організацію навчання у французьких університетах.

Вклад основного матеріалу. Після революції 1789 року з метою задоволення потреб промислового суспільства, що зароджувалось, у Франції було створено ряд великих державних закладів вищої освіти і наукових досліджень. Серед них Національна школа мистецтв і ремесел, заснована у 1794 році, Музей природної історії, Вища політехнічна школа, Вища педагогічна школа, Центральна школа [2, 125]. Перші університети у Франції були засновані ще у XII столітті. Однак не існувало чіткої системи університетської освіти, а діяли окремі навчальні

заклади. Підґрунтя для систематизації університетської освіти було закладено в епоху створення і діяльності Імператорського університету (1808 р.), в якому функціонували академічні та професійні факультети. Після реформування урядом Третьої республіки Наполеонівського університету розпочався процес утворення і розвитку системи університетської освіти у Франції.

Слід зазначити, що система університетської освіти розвивалася досить повільно аж до загальносуспільної кризи в освітній галузі та прийняття закону про орієнтацію вищої освіти Е. Фора у 1968 році.

Протягом XIX століття вища освіта у Франції розвивалася у трьох основних напрямках:

1. Організація факультетів. Відповідно до імператорського декрету у 1808 році було створено університет Франції. Наполеон I називав університетом сукупність закладів вищої освіти; ліцеями – навчальні заклади другого ступеня, а факультетами – заклади, які забезпечували підготовку педагогів, юристів і медиків. Усі ці заклади були підпорядковані міністерству, яке знаходилось у Парижі. Ця система проіснувала до 1968 року.

2. Заснування спеціалізованих або так званих Великих шкіл, які стали закладами вищої освіти і наукових досліджень одночасно. Зарахування на навчання проводилось за результатами вступних іспитів. Такими закладами стали Вища педагогічна школа, Вища політехнічна школа, Вища школа політичних наук, заснована в 1871 році, та ін. [2, 125].

3. Створення великих наукових закладів, як, наприклад, Колеж де Франс, Вища практична школа, Музей природної історії та ін., які являли собою великі науково-дослідні лабораторії і не були призначені для особливої публіки [2, 126].

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ФРАНЦІЇ

У 1968 році в результаті студентського руху система вищої освіти у Франції зазнала глибоких змін. Тільки Великі школи уникли структурної перебудови. Колишні факультети були ліквідовані. Їх замінили університети, які повинні були забезпечити тісний зв'язок освіти і науково-дослідної роботи. Університети стали автономними і відкрили двері для всіх бажаючих здобувати вищу освіту.

Організація університетів залишалась незмінною з часу рефундації їх Третьою Республікою в 1896 році аж до прийняття закону Едгара Фора в 1968 році та закону Саварі в 1984 році, згідно з яким університети отримали адміністративну, педагогічну і фінансову автономію [3, 161]. Відповідно до реформи 1997 року навчальний рік у французьких університетах було поділено на семестри, що відкрило можливість більш швидкої реорієнтації. Постає питання про децентралізацію та професіоналізацію навчання.

Сучасна система вищої освіти у Франції характеризується різноманітністю навчальних закладів, організація навчання в яких та умови прийому не є однаковими.

Вища освіта у Франції надається сьогодні у 78 університетах, п'ять з яких є приватними. 453 вищі навчальні заклади, переважно монодисциплінарні, мають невеликий контингент студентів. 25% студентів навчається у приватному секторі. Близько 2/3 студентів країни навчаються у державних університетах, і майже кожен з них є великим закладом з десятком і більше тисяч студентів [3, 161].

Право здобувати вищу освіту має кожний власник диплому бакалавра, який здобувається протягом трьох років навчання у ліцеї, який є закладом повної середньої освіти. Диплом бакалавра отримують після складання комплексу випускних іспитів, що проводяться одночасно по всій країні.

Навчаючись в останньому класі ліцею, учень може звернутись до його ради з проханням на основі подання вирішити питання вступу до таких закладів із селективним зарахуванням:

- підготовчих класів, які інтенсивно готують до вступу через жорсткий конкурс у популярні у Франції Великі школи;
- університетського технологічного інституту, у якому протягом двох років навчання можна здобути технологічний диплом, що є насамперед професійною і вигідною для успіху на ринку праці кваліфікацією;
- секції вищої підготовки технічних працівників, з виходом через два роки на диплом про вищу підготовку технічного працівника;
- спеціалізованої (вищої) профшколи.

Вступ до університетів є практично повністю відкритий для всіх власників диплому бакалавра і зводиться до простого запису на навчання та сплачування символічної суми на витрати канцелярії. До неуніверситетських закладів вищої освіти зарахування проводиться із жорстким відбором при кількох претендентах на одне місце.

У Франції співіснують сьогодні три основні шляхи здобування вищої освіти. Це, насамперед, університети, які є державними багатопредметними закладами і надають диверсифіковану загальну університетську і спеціалізовану освіту різних рівнів. Навчання в університеті складається із трьох послідовних циклів. Вони приймають на навчання власників диплому бакалавра або його еквіваленту без вступних іспитів.

Великі школи, особливо наукові, технологічні і комерційні, забезпечують спеціалізовану освіту вищого рівня. Вони готують державних службовців і гарантують випускникам постійне місце роботи, надаючи освіту дуже високого гатунку. Зарахування на навчання проводиться на конкурсній основі після дворічних післяшкільних підготовчих курсів, програми і вимоги яких вищі, ніж на двох курсах університетів. Вступ до цих класів теж селекційний і лише за рекомендаціями шкіл та ліцеїв. У випадку невдачі під час вступу до Великих шкіл випускники підготовчих курсів вільно продовжують навчання одразу на третьому курсі університетів (за профілем). Великі школи з їхньою ґрунтовною системою підготовчих класів вважаються у Франції кращим досягненням національної системи освіти [1, 62].

Існують як державні, так і приватні Великі школи. Вони знаходяться у відомстві Міністерства народної освіти або підпорядковані іншим міністерствам: Міністерству охорони здоров'я, Міністерству оборони, промисловості та ін.

Вищі спеціалізовані школи включають численні професійні напрямки навчання, які готують спеціалістів відповідних професій (актор, журналіст та ін.). Наприклад, Вищі спеціалізовані школи Міністерства охорони здоров'я готують санітарний та інший медичний персонал нижчої і середньої кваліфікації. Вступ у ці школи відбувається на конкурсній основі. Термін навчання – до чотирьох років.

Система вищої освіти у Франції передбачає короткотермінове і довготермінове навчання.

Короткотермінове навчання пропонується майбутнім спеціалістам промислового сектору, торгівлі, сфери обслуговування, майбутнім працівникам допоміжного медичного персоналу. Цей напрям освіти обирають 30% випускників

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ФРАНЦІЇ

шкільних бакалавратів [3, 161]. Протягом двох або трьох років навчання можна здобути наступні дипломи:

- Диплом про закінчення технологічного університету видається студентам, які успішно завершили дворічний курс навчання в Університетських технологічних інститутах, підпорядкованих університетам. Навчальні програми в цих університетських підрозділах орієнтовані не стільки на вивчення наукових основ майбутньої спеціальності, скільки на оволодіння професійними знаннями в галузі техніки і економіки. Значна частина випускників цих інститутів одразу ж розпочинають професійну діяльність як фахівці середньої ланки, і лише невелика їх частина вступає у спеціалізовані ВНЗ на більш високий рівень підготовки. Цей диплом достатньо популярний. Кількість кандидатів часто у багато разів перевищує кількість місць, що призводить до конкурсного вступу.

- Диплом про вищу підготовку технічного працівника видається особам, які пройшли дворічний курс навчання у секціях вищої підготовки технічних працівників, які існують при ліцєях з післясередніми профпрограмами, схожими на програми Університетських технологічних інститутів. Звуженість фахового змісту стає серйозним недоліком у випадку вимушеної зміни заняття, тому ці секції є менш популярні, ніж варіант Університетських інститутів. Прийом на навчання у такі секції відбувається за конкурсом особових справ вступників.

- Диплом про природничо-наукову і технічну університетську освіту видається студентам після дворічного терміну високоспеціалізованого навчання у деяких університетах. Диплом відкриває прямий доступ до професійної діяльності і виводить на ринок праці у сервіс чи індустрію. Прийом на навчання відбірковий.

Довготермінове навчання пропонують університети та інші вищі навчальні заклади високого рівня. 68% власників диплому бакалавра обирають цей напрям вищої освіти. 10% з них роблять це через посередництво підготовчих класів [5]. До цієї групи закладів крім університетів відносяться також інститути політичних студій, Великі школи кількох типів, Вищі нормальні школи, школи мистецтва та архітектури.

В університетах можна здобути два типи освіти: загальну університетську (фундаментальну, базову) або спеціалізовану. Загальна університетська освіта включає сукупність університетських класичних дисциплін: мистецтво, право, філологія, іноземні мови, медицина, природничі, гуманітарні і

соціальні науки. Спеціалізована освіта передбачає велику кількість секторів, таких як комерція, управління, інформатика та ін.

Навчання в університетах організоване в три послідовні цикли, кожний з яких завершується відповідним дипломом державного зразка. Кожний цикл є частиною професійної орієнтації, загальної підготовки, одержання професійної кваліфікації і підготовки до наукової роботи.

Перший університетський цикл являє собою початковий етап вищої освіти, на якому здійснюється загальнонаукова підготовка. Він передбачає два роки викладання загальних основ і базових дисциплін обраного профілю. 54% всього контингенту студентів університетів здобуває загальну вищу освіту, уточнює фахову орієнтацію й отримує першу академічну кваліфікацію [3, 162]. Кожний рік навчання у першому циклі поділяється на два семестри. Навчальні дисципліни об'єднані у навчальні курси. Практикуються два види контролю знань студентів: поточний контроль та екзамен.

Після закінчення першого циклу навчання та за умови успішної здачі іспитів студентам видається диплом про загальну університетську освіту із зазначенням відповідної галузі знань. У деяких університетах, які здійснюють підготовку інженерів, після першого циклу, видається диплом про природничо-наукову і технічну університетську освіту, який підтверджує проходження початкового дворічного етапу навчання, що є необхідною умовою для продовження освіти на більш високому рівні. Багато студентів зупиняється саме на цьому етапі, оскільки такий документ дозволяє знайти непогану роботу.

Існує дев'ять напрямків підготовки на здобуття диплому про загальну університетську освіту (деякі з них включають різну спеціалізацію): економічне і соціальне управління, мистецтва (пластичне мистецтво; театральне мистецтво; історія мистецтв і археологія; музика), право, економіка і управління, філологія (історія мистецтв і археологія; класична філологія; сучасні мови і література; мова, література і країнознавство зарубіжних країн; прикладні іноземні мови; регіональні мови і культури та ін.), гуманітарні і соціальні науки (географія; історія; історія мистецтв і археологія; математика, інформатика і прикладна статистика у гуманітарних і соціальних науках; філософія; психологія; соціологія), наука і техніка у фізкультурі і спорті, природничі науки: технологія (прикладна математика і соціальні науки; наука про матерію; географія і астрономія; біологія та ін.), теологія

(католицька теологія; протестантська теологія) [4, 132].

Навчання у другому циклі поглиблене і спеціалізоване. Це цикл фахової підготовки. Він доступний студентам, які успішно закінчили перший етап університетської освіти. По закінченні першого року навчання у другому циклі та успішній здачі відповідних екзаменів студент отримує диплом ліценціата, який дає право продовжувати навчання у тому ж циклі і здобувати диплом магістра протягом ще одного року навчання. Обидва дипломи розглядаються в якості диплому про закінчену вищу освіту тривалістю 3 і 4 роки відповідно і при вступі на роботу дають право зайняти службову посаду відповідного рівня. Протягом четвертого року навчання в університеті, здобуваючи диплом магістра, студент зобов'язаний підготувати дипломну роботу обсягом у сто сторінок і успішно захистити її.

Дипломи мають академічний і професійний компоненти. Така чіткість порушується нововведеними професіоналізованими університетськими інститутами, які набирають студентів після першого курсу, досить інтенсивно вчать три роки і після кожного з них послідовно видають тим, хто успішно навчався, диплом про загальну університетську освіту, диплом ліценціата і диплом магістра. З власників останніх комісія уважно добирає кращих для присвоєння звання “головного інженера” (чи “магістра-інженера”).

Необхідною умовою зарахування у третій цикл університетського навчання є диплом магістра. Однак неможливо перейти у третій цикл навчання автоматично. Кількість місць обмежена, тому існують певні правила прийому і в різних університетах вони різні. Варто зазначити, що вступник повинен пред'явити свою особову справу, яка детально відображає попередній чотирирічний курс навчання в університеті, а також лист-обґрунтування свого вибору, у якому необхідно вказати план науково-дослідної роботи, яку він збирається проводити. Навіть якщо студент отримав згоду наукового керівника, уповноваженого керувати його науково-дослідницькою роботою, остаточне рішення про зарахування студента виносить університетська наукова комісія.

Третій цикл навчання є циклом вищої спеціалізації і підготовки до науково-дослідницької роботи. Він пропонує два варіанти навчання: перший включає один рік вузькофахового навчання і завершується дипломом про вищу спеціалізовану освіту, а другий за один-два роки

ширшого навчання готує до наукової роботи, надає диплом поглибленої підготовки і видає перепустку на докторські студії та захист дисертації. Обидва дипломи є дипломами про вищу університетську освіту третього циклу.

Вступ на докторські студії є конкурсним. Для навчання на ступінь доктора приймаються особи з дипломами поглибленої підготовки. Вони зобов'язані протягом 2 – 4 років виконати кваліфікаційні вимоги, які полягають у здачі теоретичних іспитів за фахом, проведення наукового дослідження за обраною темою, написання дисертації. Докторські студії завершуються захистом дисертації та отриманням кваліфікації “доктор”.

Академічний рік у Франції розпочинається у вересні чи жовтні і закінчується у травні або у червні залежно від навчального закладу та обраної спеціальності. Він складається із двох семестрів. Заняття проводяться у традиційний спосіб, але акцент робиться на самостійній роботі студентів. Фахові дисципліни завершуються екзаменами. Лекційні заняття проходять в аудиторіях-амфітеатрах, розрахованих на 100 – 1000 студентів. Уміння резюмувати викладене та робити синтез є неодмінною складовою навчального процесу. Досить часто матеріал лекцій викладач видає у брошурах, які допомагають студентам у підготовці до екзаменів [5].

Практичні заняття включають практичні роботи та семінарські заняття. На практичних заняттях студенти організовані у невеликі групи, щоб опанувати та поглибити теоретичні знання, отримані на лекціях. Ці заняття є обов'язковими на відміну від лекційних, де присутність не відмічається.

У французькій вищій школі розрізняють два види перевірки знань. Протягом навчального року проходить постійний контроль знань у вигляді невеликих тестів, який дає можливість оцінити отримані знання з навчальних дисциплін.

Екзаменаційна сесія являє собою перевірку знань з багатьох дисциплін протягом кількох днів. Повноцінні екзамени організовуються двічі на рік.

В університетах заняття організовані за модульною системою (тематичними блоками). Студент накопичує певну кількість модулів протягом усього навчання і в подальшому в дипломі зазначається кількість пройдених модулів: одні є обов'язковими, інші залежать від вибору студента.

Висновок. Французька система вищої освіти мобільна і гнучка. Пропонуючи короткотермінове і довготермінове навчання вона має на меті

ДО ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ВЖИВАННЯ ОЗНАЧЕНОГО АРТИКЛЯ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ

підготувати висококваліфікованих фахівців для різних сфер суспільного життя. Існуючі сьогодні вищі навчальні заклади мають свої особливості. Найпрестижніші серед них Великі школи із жорстким селективним конкурсом вимагають глибоких знань, що виходять далеко за межі шкільної програми. Шляхом організації дворічних післяшкільних підготовчих курсів вони самі готують собі абітурієнтів без гарантій негайного вступу у Велику школу.

Переважає більшість випускників з дипломом шкільного бакалаврату обирають університет як найбільш доступний шлях здобування вищої освіти через відсутність вступних іспитів. Оскільки кожний цикл університетського навчання

завершується відповідним дипломом, який дозволяє знайти непогану роботу, не всі студенти проходять повний курс навчання в університеті. Залишаються найкращі, які планують пов'язати життя з науково-дослідницькою роботою.

1. Вульфсон Б.Л. *Стратегия развития образования на Западе на пороге XXI века.* – М. – 1999. – 160 с.
2. Auduc J.-L., Bayard-Pierlot J. *Le système éducatif français.* – CRDP – Académie de Créteil. – 2000. – 192 p.
3. France. – *La documentation française et Ministère des Affaires étrangères.* – 1999. – P. 159 – 163.
4. Périé R., Simon J. *Organisation et gestion de l'Education Nationale.* – Bergère-Levrault. – 1998. – 225 p.
5. <http://osvita.ua/>

Стаття надійшла до редакції 10.06.2010

УДК 811.133.1'367.622

Ольга Марусик, старший викладач кафедри романських мов та компаративістики
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

ДО ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ВЖИВАННЯ ОЗНАЧЕНОГО АРТИКЛЯ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ

У статті аналізується анафоричне вживання означеного артикля та пропонуються вправи на засвоєння цього граматичного матеріалу.

Ключові слова: означений артикль, анафора, корелят, антецедент, асоціативна анафора, комплекс вправ.

В статті аналізується анафорическое употребление отмеченного артикля и предлагаются упражнения на усвоение этого грамматического материала.

Ключевые слова: отмеченный артикль, анафора, коррелят, антецедент, ассоциативная анафора, комплекс упражнений.

In the article the anaphoric use of the noted article is analysed and exercises are offered on mastering of this grammatical material.

Key words: the noted article, anaphora, correlate, antezedent, associative anaphora, complex of exercises.

Постановка проблеми. Інтерес дослідників до проблем, пов'язаних з навчанням уживання означеного артикля, пояснюється кількома причинами. По-перше, за статистичними даними частотність цього граматичного явища перевищує частотність уживання неозначеного артикля. Дослідження вказують, зокрема, на те, що значна частина іменників, котрі згадуються у тексті вперше, супроводжуються означеним артиклем. Більшу частину цих випадків становить анафоричне вживання артикля. По-друге, практика роботи у школі і ВНЗ свідчить про те, що помилки у вживанні артикля залишаються одними з найбільш частотних і систематичних у мовленні як учнів так і студентів ВНЗ. По-третє, незважаючи на велику кількість робіт у цій галузі, ще досі не розроблена загальноприйнята

методика навчання цього граматичного явища. Існують різні лінгвістичні теорії артикля, кожна з яких по-своєму інтерпретується методикою. Багатоманітність точок зору на артикль визначається, значною мірою, багатоаспектністю та поліфункціональністю артикля. Останнім часом велику зацікавленість методистів викликає роль артикля, зокрема означеного, у забезпеченні зв'язності тексту і у зв'язку з цим виконання ним анафоричної та катафоричної функцій. Аналіз анафоричного вживання артикля у зв'язку з такими явищами як повторна номінація об'єктів у тексті, виникнення асоціативних зв'язків на синтагматичному рівні дозволяє виробити конкретні методичні рекомендації для навчання означеного артикля французької мови.

Аналіз публікацій. Анафоричне вживання іменника з означеним артиклем привертає увагу